

*Въведение —
Срещата на Сократ
и Федър*

Сократ: Мили ми Федре, отде идеш и накъде?
Федър: От Лизий, Сократе, сина на Кефал¹.
Отивам да се разходя

вън от стените — доста време прекарах в града, седнал от сутринта. Слушам нашия общ другар Акумен² и си правя разходките по големите пътища. Той твърди, че били по-неуморителни от ония по алеите на градините.

Сократ: Има право, приятелю. Значи Лизий е в града, както изглежда?

Федър: Да, у Епикрат³, в тая къща, дето е до храма на Зевс Олимпийски, Мориховата.

Сократ: Е, и с какво се занимавахте? Или е ясно — Лизий ви е гостил с речи.

Федър: Ще научиш, ако имаш време да повървиш с мене и да слушаш.

Сократ: Какво говориш? Не мислиш ли, че както казва Пиндар, аз бих счел да чуя как си запълват времето ти и Лизий за „работа по-важна от всяка заетост“⁴?

Федър: Тогава тръгвай.

Сократ: Можеш да говориш.

Федър: Освен това, Сократе, това, дето ще чуеш, тъкмо за тебе е подходящо. Незная как се получи, но словото, с което се занимавахме, беше на любовна тема — Лизий бе описал съблазняването на един красавец, само че не от влюбен. И това именно беше оригиналното — според него невлюбеният заслужавал повече благосклонност, отколкото влюбения.

Сократ: Ах, какъв умник! Дано да напише, че бедният, а не богатият заслужава повече благосклонност, и възрастният, а не младият, и във всички други случаи, които се отнасят и за мене, и за повечето от нас. Тия слова наистина могат да се окажат общополезни с остроумните си теми. Затова ме обхвана такова желание да те изслушам, че и до Мегара да речеш да си направиш разход-

ката, и според предписанието на Херодик⁵ до крепостната стена да идеш и пак да тръгнеш назад, аз не ще изостана от тебе нито крачка.

228 **Федър:** Какво говориш, отлични ми Сократе? Смяташ ли че, което Лизий е съчинил на спокойствие продължително време, той, който е най-способният писател от нашите съвременници, аз, обикновеният човек, бих могъл да си припомня по начин, достоен за него? Много неща ми липсват, за да се меря с Лизий. И все пак това бих предпочел, отколкото да нямам много пари.

Сократ: Федре, Федре! Ако не познавам Федър, и себе си съм забравил. Но нито едното е вярно, нито другото. Добре зная, че ако Федър слуша слово на Лизий, чул го е не само веднъж — няколко пъти настоятелно го е карал да повтори и той се е съгласил на драго сърце. А на Федър и това

b не му е било достатъчно, ами накрая е взел ръкописа, прегледал е, каквото го е интересувало най-много, и като се е уморил да седи от сутринта зает с тая работа, тръгнал е да се разхожда и според мене, кълна се в кучето, вече знае наизуст словото, стига да не е било прекалено дълго. Излиза вън от крепостта, за да се упражнява, и се натъква на един болен на тема да слуша слова. Вижда го и го обзема радост, че ще има другар в изстъплението си и му предлага да го придружи. И

c когато влюбеният в словото го моли да говори, той се глези все едно, че не изпитва страст към говоренето. Но накрая заговорва и дори човек да не желае, насилва го да слуша. Та хайде, Федре, помоли го да направи вече това, което той навярно непременно ще направи.

Федър: Наистина за мене най-добре ще бъде да говоря, тъй както мога. А ти, струва ми се, в никакъв случай няма да ме пуснеш, преди да произнесе словото, и то независимо как.

Сократ: Съвсем правилно си ме разбрал.

d **Федър:** Точно тъй ще постъпя тогава. В същност, Сократе, аз не успях да науча словото съвсем дословно. Запомних обаче смисъла на почти всичко, по което според Лизий положението на влюбения се различава от това на невлюбения, и ще ти изло-

жа в главни линии всички тия неща поред, като започна от първото.

Сократ: По-напред, любов моя, покажи ми какво държиш в лявата си ръка под дрехата. Защото предполагам, че държиш самото слово. И ако е то, ето какво да си мислиш за мене — че доста те обичам, но никак не съм склонен да допусна да се упражняваш върху мене в присъствието на Лизий. Но, хайде, покажи!

Федър: Достатъчно, Сократе. Вече ми отне надеждата, която хранех, че ще те използвам, за да се упражня. Но къде искаш да седнем и да прочетем?

229 **Сократ:** Хайде да свием тук и да тръгнем по Илис. Където нататък ни се види спокойно, ще седнем.

Федър: Изглежда, не сбърках, че тръгнах без сандали, а ти винаги ходиш бос⁶. Затова най-леко ще бъде да вървим покрай водата, като си мокрим краката — не е неприятно, особено в тоя сезон и по това време на деня.

Сократ: Тръгвай тогава и не забравяй да оглеждаш къде да седнем!

Федър: Виждаш ли оня платан, най-високия?

Сократ: Да, защо?

Федър: Там има и сянка, и лек полъх, и трева, за да седнем или да полегнем, ако речеш.

Сократ: Можеш да водиш.

Федър: Каж ми, Сократе, нали се говори, че оттук някъде, от бреговете на Илис, Борей бил грабнал Орития?⁷ Или от хълма на Арес? Защото има и такова предание, че оттам била грабната, а не оттук.

Сократ: Да, има.

Федър: Е, та оттука ли? Колко чисти, бистри и прелестни се разкриват пред погледа водите на реката. Тъкмо място да играят по него момичета.

c **Сократ:** Не тук, а два-три стадия по-надолу, дето пресичае реката към светилището на Агра.⁸ Там някъде има жертвеник на Борей.

Федър: Изобщо не съм забелязал. Но за бога, Сократе, ти вярваш ли, че е истина това предание?

Сократ: Не би било странно, ако също като

учените хора не му повярвам. После бих могъл да си дам учен вид и да измисля, че тя си играела с Фармакия⁹ на една от близките скали. Духнал северният вятър, блъснал я и понеже загинала така, започнало да се говори, че била грабната от Борей. Що се отнася до мене, Федре, аз смятам, че подобни тълкувания си имат своята привлекателност. Но те са по силите на хора крайно способни, издръжливи на труд и не особено щастливи — и в нищо друго, а и защото подир това тълкуване е нужно да се заемат с оправянето на същества от вида на хипокентаврите, на свой ред и на Химера. И тръгва след тях тълпа от подобни Горгони и Пегасовци, безброй други невероятни фигури и какви ли не абсурдни същества с чудовищно естество. Ако човек не им вярва и воден от селското си здравомислие¹⁰ се опитва да търси във всяко едно от тях вероятното, много време ще му е нужно. А аз за такива занимания изобщо нямам време. Ето коя е причината за това, мили мой, — съобразявам се с надписа в Делфи и все не мога да позная себе си.¹¹ И ми се вижда смешно да се интересувам от неща, които са ми чужди, преди да съм познал себе си. Та ето защо на тия неща казвам „много здраве“ и вярвам на онова, което хората смятат за тях. Кое и казах току-що: занимавам се не с тия работи, а със себе си; интересува ме дали не съм някакво животно по-заплетено и разпалено от Тифон¹² или по-кратко и по-просто същество, чиято природа е причастна към скромното божествено начало. Но между другото, друже, не беше ли това дървото, към което ме водеше?

б Федър: Да, именно то е.

Сократ: Кълна се в Хера! Чудесно място човек да се прислони. Защото тоя платан е и висок, и доста широка сянка хвърля. Прекрасна е и тая стройна върба, дето стеле сянката си редом. Колко свеж е цветът ѝ и как благоухае цялото място. Какво чаровно изворче изтича под платана и колко студена му е водата — усещам го с крака си. Изглежда, мястото е свещено на някакви нимфи и на Ахелой¹³ — разбира се по тия девичи статуи.

с Ако позволиш да добавя — колко привлекателен и приятен е и лекият вятрец на това място. Звучният летен ромон приглася на хора на шурците. Но от всичко най-прекрасно е удобството, което предлага тази трева, обрасла гъсто лекия наклон и предлагаща човек да отпусне глава и да се чувства прекрасно. Тъй че, мили ми Федре, ти отлично изпълни службата си на водач.

Федър: Чудни ми приятелю, ти се държиш крайно странно. По това, дето казваш, човек направо би рекъл, че си някой чужденец, когото водят, а не тукашен. Така упорито стоиш в града и нито отвъд границата ходиш, нито пък изобщо излизаш извън стените¹⁴ — тъй ми се струва.

Сократ: Извини ме, съвършени мой! Ученолюбив съм. Разните места и дърветата нищо не могат да ме научат, а хората в града могат. Ти обаче, струва ми се, намери лек, който да ме накара да излизам. Както човек повежда изгладняло домашно животно, като му размаха пред очите клонче или някой плод, тъй и ти ми протегна словото, написано на свитъка, и очевидно ще ме преведеш по цяла Атика, а и където другаде речеш. Но понеже сега в момента се установихме тук, аз мисля да възлегна. А ти, в каквато поза решиш, че ще ти бъде най-удобно да четеш, заеми я и чети! Федър: Слушай тогава!

231

*Словото на Лизий
за предимствата
на невлюбения
пред влюбения*

„Как стоят работите ми, знаеш и вече чу, че според мене ще имаме полза, ако желанието ми се осъществи. Смятам, че успехът ми няма да зависи от това, което ми липсва — че не съм влюбен в тебе. Колкото до влюбените, те съжаляват за добрините, които са сторили, когато им премине страстта. А за тия, които не са влюбени, никога не настъпва време, когато трябва да си променят мнението. Защото те вършат добро не по принуда, а доброволно и в границите на възможностите си, като се съобразяват възможно най-точно със своите лични работи. Освен това влюбените преценяват какви загуби им е причинила любовта и каква

